

398/78
ИИ

ЛОЗИНКА ЙОРДАНОВА

ИЗКУСТВО И НАРОДНИ ОБИЧАИ

НАРОДНА ПРОСВЕТА

ЛОЗИНКА ЙОРДАНОВА

ИЗКУСТВО И НАРОДНИ ОБИЧАИ

ДЪРЖАВНО ИЗДАТЕЛСТВО
„НАРОДНА ПРОСВЕТА“
СОФИЯ, 1988

Книгата представя в исторически план обичайно-обредната система на българите. Показано е пластичното изкуство в обичаите – обредните реквизити, които са най-съхранените извори на българската култура. Символичното и естетическото начало на всеки обреден реквизит е органически свързан с обичая – с неговата обредна същност и заедно представят спецификата на обичайно-обредната ни система.

Книгата цели да запознае младото поколение с многообразието на народното пластично изкуство и неговата обредна символика. Тя създава условия за едно системно естетическо възпитание със средствата на изобразителното изкуство.

372/373

УВОД

В народното творчество е отразен духът на народа, неговата нравствена чистота. Всяко създадено от народа творение е откровение, радост или тъга. То се е предавало от поколение на поколение като естетически завет и крие онази гайна, която стои между практическата необходимост от един предмет и естетическото удоволствие от неговото създаване.

Ако творчеството доставя естетическа наслада на своя създател, то извиква силни емоционални преживявания и у тези, които се докосват до него.

От огромното богатство, което ни е завещал нашият народ в областта на приложното изкуство, ще представим онези произведения, които са създадени за народните обичаи, обреди и празници от зимния и пролетния цикъл. Без комплексното запознаване с традиционната ни култура не бихме могли да получим цялостна представа за синкретичния характер на народното изкуство, където се изявява щедро надареният самобитен художник, който владее до съвършенство цветната хармония и богатството на формите.

Без художественото творчество в обичаите празникът губи своето народностно начало, а ние не бихме могли да видим цялостно пътя на духовното и историческото развитие на нашия народ.

В наше време народното изкуство е неделима част от социалистическата ни култура и грижата за неговото опазване и използване е голяма. Много сполучливо се свързват със социалистическата ни действителност редица народни обичаи – Нова година, сурвакарските и кукерските игри, Зарезан, Гергьовден, Първи март и много други, без да губят своята красота и специфика. Напротив, тези обичаи и празненства, свързани със стопанско-земеделската дейност на нашия народ, стават идейно по-осмислени и по-богати откъм съдържание. Събрали мъдростта на поколенията, те подпомагат създаването на нови обичаи, родени от нашето време.

Главната цел е не толкова да възродим традицията, но да развием и обогатим с нови вдъхновени творби социалистическата ни култура. Защото за културата на един народ се съди не само по това, какво той е наследил от своите предци и как го пази, но и по това, как умее да го използва и подчинява на своя вкус и разбиране в съвременния живот.

Постиженията на етнографската наука намират най-подходящо място в учебната програма по изобразително изкуство. Етнографската наука създава условия за едно системно естетическо възпитание и обуче-

СЪДЪРЖАНИЕ

Увод	5
----------------	---

Част първа

БЪЛГАРСКОТО НАРОДНО ИЗКУСТВО

Поглед към началото	11
Народни обичаи, обреди и празници и тяхната синкретична природа	13
Сурва здрава Нова година	19
С полъха на южняка	37
✓ Изкуството в българската сватба	53
✓ Народни носии и шевици	58

Част втора

НАРОДНИТЕ ОБИЧАИ И ПРИЛОЖНО ИЗКУСТВО В ТЯХ – СЪДЪРЖАНИЕ НА УЧЕБНИЯ МАТЕРИАЛ ПО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО В ОБЩООБ- РАЗОВАТЕЛНОТО УЧИЛИЩЕ

Цел и задачи при изучаването на народното обредно творчество в часовете по изобразително изкуство	65
Народните обичаи и произведенията на обредното изкуство в учебната програма по изобразително изкуство	67
Подготвителната работа и организацията на урока	70
Материална база за обучението по народно приложно изкуство	71
Методически подход при интерпретиране на народното приложно изкуство	74
Самостоятелно творчество на основата на народното приложно изкуство	77
Декоративно рисуване	80
Народните обичаи и празници при рисуването по тема	82
Илюстрация по народен текст	83
Изработка на кукли в национални костюми	95

Част трета

ИЗВЪНУРОЧНА ДЕЙНОСТ ПО ПРИЛОЖНО ИЗКУСТВО В НАРОДНИТЕ ОБИЧАИ

Кръжоците като извънурочна форма на обучение	101
Методи на извънурочната работа по народно приложно изкуство	103
Изложбите	107
План за етнографска документация	108
Изводи	113

Лозинка Симеонова Йорданова

ИЗКУСТВО И НАРОДНИ ОБИЧАИ

Рецензенти: проф. *Мария Велева, Вера Гачева*
Редактор на I изд. доц. *Драган Немцов*
Редактор *Петя Димитрова*
Художник на корицата и илюстрациите *Маглена Константинова*
Художник-редактор *Светла Благоева*
Технически редактор *Абленка Китева*
Коректор *Стефка Проконова*

Код: 01/9538246231/7020 – 58 – 88

Българска. Издание II прераб. Дадена за набор на 10.VIII.1988 г. Подписана за печат на 2.XI.1988 г. Излязла от печат на 30.XI.1988 г. Формат 60x84/16. Печ. коли 7,50 + 2 к. цв. приложение. Изд. коли 7. УИК 9,95. Тираж 11 000 + 103. Поръчка № 2789. Цена 1,66 лв.

Държавно издателство „Народна просвета“ – София
Набор *ИВМ*
Държавна печатница „Атанас Стратиев“ – Хасково